

Юрій Басанець,

старший викладач кафедри рисунку і живопису,
Київський національний університет технологій та дизайну,
ORCID 0000-0002-5146-4257
9908828@ukr.net

Олександра Басанець,

доцент кафедри рисунку і живопису,
Київський національний університет технологій та дизайну,
ORCID 0000-0003-4643-4034

ДИСТАНЦІЙНЕ НАВЧАННЯ: ВИКЛИКИ І ПЕРСПЕКТИВИ У ПІДГОТОВЦІ БАКАЛАВРІВ МИСТЕЦТВА

У статті розкрито особливості навчального процесу за дистанційною формою навчання у Київському національному університеті технологій та дизайну на сучасному етапі. Метою статті є визначення та подальший аналіз труднощів, які виникають у процесі підготовки фахівців у галузі знань «мистецтво» в умовах розвитку цифрового суспільства та нових форм і методів навчання, зокрема електронного. Автор підкреслює важливість використання дистанційної форми навчання для вирішення проблем: рівного доступу до освіти, інформатизації суспільства, швидкого оновлення професійних знань.

Новизною цієї статті є детальний аналіз фінансових переваг від дистанційного навчання і для закладу освіти, і для студента. А трирівнева модель розвитку ІК-компетентності науково-педагогічних працівників, наведена у статті, допомагає краще зрозуміти сучасні вимоги до технічних знань педагогів для забезпечення якісного навчального процесу. Автор статті як художник-практик наголошує на невід'ємному атрибуті підготовки фахівця художника, дизайнера – живому спілкуванні між викладачем і студентами для професійної підготовки майбутніх дизайнерів та художників.

Стаття буде цікава для науковців, які займаються питаннями інновацій та нових методів навчання та досліджують тенденції розвитку сучасної освіти.

Ключові слова: електронне навчання, дистанційне навчання, професійна мистецька освіта, модель ІК-компетентності викладачів, фінансові переваги, інтегративна модель навчання.

Юрій Басанець, Александра Басанець. Дистанционное обучение: вызовы и перспективы в подготовке бакалавров искусства

В статье раскрыты особенности учебного процесса по дистанционной форме обучения в Киевском национальном университете технологий и дизайна на современном этапе. Цель статьи – определить и проанализировать трудности, которые возникают в процессе подготовки специалистов знаний по специальности «искусство» в условиях цифрового общества и новых форм и методов обучения, в частности электронного. Автор подчеркивает важность использования дистанционной формы обучения для решения проблем: равного доступа к образованию, информатизации общества, быстрого обновления профессиональных знаний.

Новизна статьи заключается в детальном анализе финансовых преимуществ дистанционного обучения и для учебного заведения, и для студента. А трехуровневая модель развития ИК-компетентности преподавателей, описанная в статье, помогает лучше по-

нять сучасні вимоги до технічних знань педагогів, щоб забезпечити якість навчального процесу. Автор статті як художник-практик відзначає найважливіший аспект підготовки спеціаліста художника, дизайнера – живе спілкування між викладачем і студентами для професійної підготовки майбутніх дизайнерів і художників.

Стаття буде цікавою для учених, зацікавлених питаннями інновацій і нових методів навчання і досліджуючих тенденції розвитку сучасного освіти.

Ключові слова: електронне навчання, дистанційне навчання, професійна художественна освіта, модель ІКТ-компетентності викладачів, фінансові переваги, інтегративна модель навчання.

Yuri Basanet, Oleksandra Basanets. Distance learning: challenges and prospects in the teaching Bachelors of Arts

The features of the educational process of distance learning at the Kyiv National University of Technology and Design at the present stage are revealed in the article. The aim of the article is to identify and analyze the difficulties that arise in the process of teaching professionals specialized in Art in the conditions of digital society development and new forms and methods of teaching, including e-learning. The author emphasizes the importance of using distance learning to solve the following problems: equal access to education, informatization of society, rapid updating of professional knowledge, professional development.

The novelty of the article consists in a detailed analysis of the financial benefits of distance learning for both the educational institution and the student. And the three-level model of development of IT competence of university staff is represented in the article, which contributes to better understanding of modern requirements to technical knowledge of the teachers to provide high-quality education. The author of the article, as a working artist, emphasizes live communication between teacher and students for the training of future designers and painters and recognizes it as an integral attribute of professional academic training.

The article will be interesting scientists who deal with issues of innovations and new teaching methods as well as study trends in modern education.

Key words: e-learning, distance learning, professional art education, model of IT competence of university staff, financial benefits, integrated education model.

Постановка проблеми в загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими і практичними завданнями. Стрімкий розвиток технологій та перехід до інформаційного суспільства сприяв популяризації дистанційної форми навчання настільки, що вона стала невід'ємною частиною нашого життя. Епоха комунікацій створила умови для миттєвого обміну інформацією та зручного доступу до знань і навчання 24/7. Розвиток технологій створив умови для досягнення освітніх результатів, що відповідають вимогам ринку праці, а дистанційне навчання стало частиною віртуальної соціалізації особистості. Сучасному суспільству потрібні люди, здатні самостійно навчатися і самовдосконалюватися.

В усьому світі щорічно зростає кількість людей, які прагнуть отримати сучасну освіту, і саме дистанційна форма навчання вирішує цю задачу. Глобалізаційні процеси, демографічні зміни та поява нових знань і компетентностей також вплинули на систему освіти, яка має готувати випускників з новими компетентностями відповідно до вимог суспільства. Дистанційна освіта як нова форма навчання допомагає подолати такі виклики як навчання впродовж життя, осучаснення й оновлення професійних знань.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дистанційне навчання з використанням сучасних ІКТ є вимогою нашого часу а також трендом, а вивченням його перспектив і проблем займаються вітчизняні та зарубіжні вчені. Сучасна наука займається глибоким

і різнобічним вивченням різних аспектів дистанційної освіти. Так, можливості підвищення ефективності навчального процесу з використанням сучасних ІКТ досліджували В. Биков, С. Литвинова, О. Мельник, Д. Опеншоу. Проблеми теорії та практики особистісно-орієнтованого навчання вивчали І. Бех, В. Рибалка. Методи творчого навчання за допомогою телекомунікаційних засобів описували і обґрунтовували А. Кудін, Т. Носенко та інші.

Низка українських дослідників [1] вважає, що зміна ролі ІКТ у життєдіяльності людини та поява нових форм навчання, зокрема дистанційного, викликані розвитком технологій та переходом людей до інформаційного суспільства, що вимагає використання нових ресурсів, форм і методів для навчання. Оскільки розвиток людського капіталу належить до пріоритетів суспільства, люди мають бути готовими опанувати свою професію та нові навички, а найшвидше це реалізується у дистанційному навчанні з використанням штучного середовища.

У своїй статті «Дистанційне навчання: моделі, технології, перспективи» О. Корбут [2] наголошує, що в сучасну епоху інтенсивного спілкування, швидкого обміну інформацією та знаннями такі поняття, як «навчання» і «робота» стали ще ближчими. Отримані професійні знання є лише основою, потрібно додавати нові знання та формувати інші навички (додаткові soft skills), щоб бути затребуваним на ринку праці, ефективно працювати та одночасно розвиватися і самовдосконалюватися як творча особистість.

Л. Штихно [3] підкреслює вищу ефективність використання сучасних ІКТ у навчальному процесі порівняно з традиційними. Інтерактивні диски, мультимедійний контент, електронні дошки оголошень дозволяють більш активно залучати студентів до навчального процесу. Дослідниця переконана, що за умови професійної підготовки навчального курсу та правильно побудованої його структури можна досягти найвищої якості навчання.

Таким чином, на основі аналізу наукових праць можемо стверджувати, що існує величезний науковий інтерес до всебічного вивчення цього питання.

Мета статті – проаналізувати особливості та перспективи використання дистанційної форми навчання у галузі мистецтва у системі вищої освіти України на прикладі КНУДТ.

Об'єктом дослідження є дистанційна форма навчання та освітній процес у Київському національному університеті технологій та дизайну.

Методи дослідження: аналіз, систематизація та узагальнення.

Виклад основного матеріалу. Дистанційне навчання, як форма надання освітніх послуг з використанням сучасних ІКТ, дозволяє реалізувати право кожного громадянина на освіту та отримання професійної кваліфікації, що закріплено в ст. 53 Основного Закону [4] нашої держави.

Енциклопедія Britannica [5] дає таке визначення: дистанційне навчання – це форма отримання освіти, за якої учасники навчального процесу фізично перебувають у різних місцях, а взаємодія між студентами і викладачами відбувається через віртуальне середовище в Інтернеті за допомогою різних технологій зв'язку: аудіо, відео, чати.

Розглянемо особливості дистанційної освіти на прикладі КНУДТ. Студенти і викладачі мають можливість працювати в комфортному темпі, можуть реалізувати індивідуальний підхід до навчання, диверсифікувати джерела навчання тощо. Для забезпечення якісної мистецької освіти потрібно дуже ретельно розробити освітні програми саме для такої форми навчання та належним чином підготувати викладачів. Навчання неможливе без комунікації. У дистанційній формі навчання вона здійснюється через електронне листування, чати, телефонні дзвінки, месенджери тощо. Традиційна пошта теж має велике значення, коли йдеться про необхідність надсилання викладачам виконаних робіт для перевірки та подальших

роз'яснень, для оцінювання реальних робіт студентів (правильне композиційне рішення, силу натиску ліній і правильність тональних відношень, правильність передачі кольорів і тонів, дотримання законів лінійної перспективи).

При підготовці фахівців мистецького спрямування важливі різні чинники. Найголовніші – академічне середовище для навчання, постійна жива комунікація студента з викладачем, виконання професійних робіт у майстерні під наглядом викладача, можливість об'єктивно оцінювати реальну роботу.

Невід'ємною частиною навчального процесу є соціалізація. Вона може відбуватися і в традиційній, і в дистанційній формах. В останньому випадку важлива роль належить соціальним мережам і чатам, де створюються спеціальні закриті групи та є однодумці.

Дистанційне навчання має за мету надання освітніх послуг відповідно до державних стандартів освіти. Київський національний університет технологій та дизайну віддає перевагу освітній системі управління дистанційним навчанням з використанням середовища Moodle та eFront. Для вивчення теоретичного матеріалу у модульному середовищі завантажені силлабуси, робочі програми, методичні рекомендації, конспекти лекцій, посібники для вивчення додаткових матеріалів, питання до складання 1 і 2 модулів, список рекомендованої літератури і тести для перевірки знань. Контрольні та ректорські контрольні роботи відбуваються за цими ж питаннями. Наочні посібники з ілюстративним матеріалом та фаховими коментарями мають особливу цінність; вони грамотно підібрані у правильній послідовності щодо подачі матеріалу та роз'яснення для цілеспрямованої якісної академічної підготовки. У посібниках розкрито і нові тенденції, і ретроспективи. У таких посібниках, зокрема, є і найкращі роботи студентів, які були виконані кілька років тому. Підсумкове оцінювання відбувається у формі іспиту.

Розглянемо практичний аспект навчання. Викладач дає студентам завдання та роз'яснює яким чином потрібно їх виконувати. Для цього викладач виставляє зразки робіт, вказує розмір паперу, техніки і матеріали виконання роботи, надає методичні рекомендації. Потім студенти починають виконувати завдання, а викладач поетапно контролює правильність. Залежно від потреб студенти мають можливість отримати індивідуальні консультації. Завершену роботу студент завантажує у модульне середовище або відправляє через месенджери Viber, Telegram для оцінювання.

Дистанційне навчання у КНУДТ базується на використанні таких елементів, як модульне середовище, передача інформації (пошта, інтернет, інформаційні комунікаційні мережі) та методи, що залежать від технічної складової обміну інформацією.

Провідні вчені та фахівці університету розробили методичні матеріали для забезпечення навчального процесу дистанційної форми навчання за відповідними освітньо-кваліфікаційними рівнями згідно з державними стандартами освіти. Серед них: програма навчальної дисципліни, курс лекцій, методичні рекомендації щодо виконання контрольних та курсових робіт, перелік навчальної літератури, екзаменаційні тести та відповідний перелік запитань. Для комунікації між студентами і викладачами для отримання пояснень чи консультацій використовується електронна пошта, засоби аудіо та відеозв'язку, чати. Причому, студенти отримують досить оперативно оцінки за роботи та рекомендації викладача, а навчальні програми є більш гнучкими та враховують індивідуальні особливості студента.

Навчання у КНУДТ відбувається за інтегративною моделлю, в якій поєднуються традиційні класно-урочні форми навчання і віддалені. Навчальний процес охоплює: традиційні заняття в аудиторіях, виконання практичних робіт під наглядом викладача. А отримання теоретичних знань як самостійна пізнавальна діяльність і надання індивідуальних консультацій викладача у віртуальному режимі забезпечуються дистанційною формою навчання.

Розглянемо основні форми занять.

Перша, система MOODLE, що дає можливість створювати електронні навчальні курси і проводити навчання, контролювати знання, забезпечує спілкування на рівні «студент-студент», «студент-викладач». Студент є активним суб'єктом освітнього процесу і самостійно створює власну систему знань, користуючись різним джерелами. Роль викладача – мотивувати, надихати і підтримувати студентів. Тестування як основна форма контролю знань реалізується через потужний інструментарій (тести на множинний вибір, на відповідність, короткі відповіді). Елементи навчання: лекції, практичні завдання, форум, чат тощо; можна використовувати тексти, презентації, репродукції, зразки робіт відомих майстрів, відеоматеріали, посилання в мережі Інтернет.

Друга – це чат-заняття тривалістю 2 академічні години, до якого мають доступ одночасно всі студенти. Для організації синхронного навчання використовуються чат-кабінети. Кожен студент реєструється у системі університету, має логін, пароль, особисту електронну пошту, через яку відбувається комунікація з викладачами.

Третя, веб-заняття, яке передбачає проведення дистанційних занять, семінарів з використанням засобів телекомунікацій та Інтернету. Іноді для веб-занять можуть використовуватися спеціалізовані освітні форуми, що передбачають обговорення теми за допомогою записів. Робота може тривати кілька днів, одночасної участі студентів і викладача не вимагається.

Ми розглядаємо дистанційну освіту як форму інтерактивного навчання, що швидко розвивається. Для викладачів важливо, щоб студенти отримали реальні знання і могли їх використовувати у професійній діяльності та в житті.

Важливим викликом для дистанційного навчання традиційно є належний рівень володіння сучасними технологіями всіх учасників навчально-виховного процесу. Оскільки студенти все життя оточені високими технологіями, їм набагато простіше звикати до нових форм навчання, ніж досвідченим викладачам, які використовують ІКТ значно менше.

На основі Європейських стандартів і рекомендацій щодо забезпечення якості у ВНЗ український дослідник А. Кочарян розробив модель розвитку ІК-компетентності науково-педагогічних працівників університетів, яка передбачає три рівні: базовий, поглиблений та професійний. *Базовий рівень* технологічної грамотності включає розуміння ролі ІКТ в освіті та їх використання, мінімальну можливість викладачів здійснювати професійну діяльність за допомогою ІКТ, а також підвищувати свою кваліфікацію. *Поглиблений* – це середній рівень, він передбачає розуміння ролі ІКТ в освіті, участь у групових ініціативах, створення та використання електронних навчальних курсів, участь у наповненні інституційного репозитарію, системне використання ІКТ, висвітлення результатів наукової діяльності за допомогою нових технологій, створення власного е-портфолію. *Професійний рівень* дозволяє викладачам створювати за допомогою ІКТ нові знання, матеріали, продукти, ефективно співпрацювати за допомогою ІКТ. Передбачає участь у розробці стратегій інформатизації освіти для університету, постійне оновлення е-портфолію, створення та оновлення профілів у відкритих наукометричних базах, створення та підтримка відкритих навчальних ресурсів, участь в онлайн курсах тощо.

У форматі дистанційного навчання змінюється роль викладача. Це вже не просто фахівець у своїй сфері знань, який має методику навчання предмета, а й частково психолог. Викладач підтримує і підбадьорює, мотивує рухатися обраним шляхом і досягати успіху. Він перетворюється на консультанта, який дає професійні поради, займається координуванням

навчального процесу, модернізує і вдосконалює свої навчальні предмети відповідно до нових вимог та інновацій в освіті.

Формат комунікації теж зазнав змін, і вона в основному відбувається з використанням електронних засобів спілкування. Сьогодні телефонні розмови, листування через електронну пошту, різні чати і месенджери стали звичними для більшості людей, а можливість легкої комунікації через Інтернет створює ілюзію, що світ стає тіснішим і ближчим, нібито скорочується відстань між людьми. Зручно, що розвиток сучасних технологій дозволяє увімкнути відеокамеру, поспілкуватися зі співрозмовником і бачити його, обмінюватися фото і відео. За останні 15 років постійно збільшується частка електронного спілкування. Проте, для вирішення багатьох навчальних задач необхідне живе спілкування, зустрічі та обговорення цікавих тем з одногрупниками та викладачами, щоб стимулювати творчий пошук. Інтернет дає можливість людям знаходити однодумців і зближуватися.

У цій статті ми не будемо наводити перелік переваг дистанційного навчання, оскільки вони вже були описані багатьма науковцями. На нашу думку, буде доречно зосередити увагу на фінансових перевагах дистанційного навчання для закладу освіти. *По-перше*, це означає підвищення доходів від сплати за навчання більшої кількості осіб, оскільки в університетах постійно зростає кількість студентів. *По-друге*, така форма навчання не потребує розширення матеріально-технічної бази та значних цільових витрат. *По-третє*, відбувається оптимізація робочого часу для багатьох співробітників ВНЗ, знижується оплата за комунальні послуги тощо. *По-четверте*, дистанційне навчання як сучасний тренд має великий потенціал для ВНЗ.

Ця форма навчання фінансово вигідніша і для студента, оскільки він може заощадити кошти та отримати вищу освіту і диплом державного зразка. Це особливо актуально в період економічної нестабільності. Фактично, така форма навчання стає загальнодоступною, що може створювати переваги для дітей з малозабезпечених сімей та людей з особливими потребами. Серед переваг для студента – ширші можливості та доступ до різноманітних джерел знань, підвищення ефективності та відповідальності за виконання самостійних завдань, закріплення професійних навичок (за певних умов). Безумовно, дистанційне навчання має цінність для студента мистецького спрямування з точки зору нових можливостей для творчості (від пошуку творчих ідей до їх індивідуальної імплементації).

Для викладача дистанційна форма навчання означає інновації та зміни, що охоплюють усі аспекти навчального процесу: від засвоєння теоретичних знань до практичних (комунікації, опосередкованої технічними засобами, перевірки правильності виконання практичних робіт, надання індивідуальних консультацій та виправлення помилок тощо). З одного боку, викладач має можливість використовувати нові форми і методи навчання, що дає йому більшу свободу. З другого боку, він перевантажений різними видами робіт, намагається постійно бути онлайн і максимально швидко і повно відповідати студентам і колегам, вчасно завантажувати матеріали в електронне навчальне середовище, перевіряти роботи і надавати відгуки. Системи дистанційного навчання дозволяють автоматизувати майже всі процеси, крім особи викладача.

Складається враження постійної зайнятості роботою, викладач не має чітко регламентованого робочого часу, оскільки постійно отримує листи, запити у чатах та намагається на все давати відповіді. Тому лише за умови грамотної організації навчального процесу можна забезпечити якість освіти. Однак, не слід забувати той факт, що не кожна людина може отримати вищу освіту з огляду на різні чинники, зокрема слабкий рівень середньої освіти, небажання чи невміння постійно мотивувати себе до навчання та контролювати весь процес.

Як ми пропонуємо визначати ефективність дистанційного навчання?

Для цього потрібно досягти гармонійного поєднання 5 основних чинників: інтерактивності, запам'ятовування, гнучкості у використанні, наставництва та доступності. Впровадження інтерактивності у процес дистанційного навчання підвищує мотивацію студента для досягнення максимального результату. Запам'ятовування забезпечує краще розуміння і відтворення вивченого матеріалу. Гнучкість передбачає можливість навчати студентів з різним рівнем фонових знань, а також з різними можливостями. Наставництво або репетиторство допомагають учням вирішити різні проблеми, пов'язані з вивченням матеріалу. Доступність дозволяє студентам навчатись у будь-який зручний для них час, де завгодно, а весь навчальний матеріал є у вільному доступі в Інтернеті, на освітній платформі університету.

Отже, надзвичайно важливе значення для успішного навчання студента за дистанційною формою має здатність до самоосвіти та постійний високий рівень мотивації студента до отримання нових знань.

Рекомендації. Мистецька освіта у дистанційній формі може існувати за умови, якщо вона має гібридний характер, тобто коли теоретичний блок дисциплін вивчається віддалено, а практичні заняття проходять у навчальних майстернях та аудиторіях, де студент може отримати цінні поради та рекомендації від викладача на кожному етапі виконання творчого завдання. Контроль за рівнем знань має бути більшим, ніж в умовах традиційного навчання.

Вивчення творів мистецтва і копіювання робіт великих майстрів вимагає активного споглядання, аналізу, глибокого розуміння етапів і технічного аспекту роботи. Проте, головне – це виконати практичне завдання, застосовуючи теоретичні знання на практиці. Найкраще навчання відбувається на основі раніше набутих знань, а також досвіду у процесі безпосередньої роботи у майстерні під наглядом професіонала. Сприймаючи кожну роботу суб'єктивно, у студента виникають певні емоції та образи.

Правильно побудований навчальний процес за дистанційною формою навчання позитивно впливає на особистісний розвиток студентів, вдосконалює рівень самоорганізації та відповідальності, тайм-менеджменту і виконання завдань у визначені терміни. Для підготовки фахівця високого рівня потрібно, щоб він постійно працював над собою для набуття стійких систематизованих базових навичок, а в подальшому професійних, виконуючи різні практичні завдання. Необхідні теоретичні знання та практичні навички формуються у студента лише за умови багаторазового повторення матеріалів на аудіо- та відеоносіях і виконання практичних завдань (геометричні фігури, рисунок, начерк, живопис, натюрморт, інтер'єр, пейзаж тощо).

Висновки та перспективи подальшого дослідження. Хоча дистанційна освіта є прогресивною формою навчання, вона потребує відповідного організаційно-методичного забезпечення. Сьогодні дистанційна освіта, у ВНЗ України загалом та у КНУДТ зокрема, активно розвивається, щоб мати такі ж потужні можливості, як у тих країнах, де ця форма навчання має тривалу історію використання. Тому ми можемо стверджувати, що ця форма навчання перебуває в Україні на етапі розвитку і її потрібно ретельно вивчити, проаналізувати, вдосконалювати і пристосовувати до потреб кожного навчального закладу індивідуально. Доцільність використання технологій дистанційного навчання є безсумнівною, але кожен ВНЗ має розробити власну модель навчання, а не просто бездумно впроваджувати зарубіжний досвід в українських реаліях.

Ефективною мистецька освіта у дистанційному форматі є за умови грамотної організації навчального процесу з точки зору матеріально-технічного забезпечення, використання методів гібридного навчання, виконання практичних завдань під наглядом викладача

у творчих майстернях, перевірки виконаних робіт, а не фотокопій, щоб об'єктивно оцінити виконане завдання.

Зростання вимог з боку роботодавців до співробітників вимагає постійного збільшення обсягу професійних знань та їх своєчасного оновлення. Дистанційна освіта успішно вирішує цю проблему у багатьох країнах, надаючи необхідні знання без відриву від роботи. Тому головне – навчитися правильно отримувати професійні знання у дистанційному форматі. У багатьох країнах світу дистанційне навчання вже підтвердило свою ефективність як альтернативний спосіб професійного розвитку та вдосконалення раніше здобутої освіти, а також, як інструмент для забезпечення навчання впродовж життя та модернізації освіти.

Інтенсивність використання дистанційних технологій для отримання освіти свідчить про подальший розвиток цього напрямку у найближчі роки. Головне завдання – надання високого рівня знань і, відповідно, якісної освіти. Для цього потрібні глибокі наукові пошуки та дослідження, спрямовані на вироблення і відпрацювання ефективних методів дистанційного навчання для найкращого засвоєння знань. Це, своєю чергою, вимагає аналізу пріоритетів чинників, що визначають ефективність та результативність взаємодії між студентами та викладачами за дистанційної форми навчання. Доречно дослідити зміни у навчальній поведінці студентів та забезпечити збереження механізмів навчання в аудиторіях за традиційних умов.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Пінчук О.П., Литвинова С.Г., Буров О.Ю. Синтетичне навчальне середовище – крок до нової освіти // Інформаційні технології і засоби навчання, 2017, Т. 60, № 4. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/132487896.pdf>
2. Корбут О.Г. Дистанційне навчання: моделі, технології, перспективи // Тези. О. Г. Корбут // URL: http://confesp.fl.kpi.ua/sites/default/files/korbut_o._g._tezi.pdf
3. Штихно Л. Дистанційне навчання як перспективний напрям розвитку сучасної освіти Л. Штихно / тези. URL: <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2016/6/121.pdf>
4. Конституція України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>
5. Енциклопедія «Британіка» // URL: <https://www.britannica.com/topic/distance-learning>

REFERENCES

1. Pinchuk O.P., Litvinova S.G., Burov O.Y. Synthetic learning environment – a step towards a new education // Information technology and learning tools, 2017, Vol. 60, № 4. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/132487896.pdf>
2. Korbut O.G. Distance learning: models, technologies, prospects // Abstracts. OG Korbut // URL: http://confesp.fl.kpi.ua/sites/default/files/korbut_o._g._tezi.pdf
3. Shtykhno L. Distance learning as a promising direction of modern education L. Shtykhno / thesis. Access mode: <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2016/6/121.pdf>
4. The Constitution of Ukraine. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>
5. Encyclopedia Britannica // URL: <https://www.britannica.com/topic/distance-learning>